

A „Szent Borbála megemlékezés” hiteles története – 30 évvel ezelőtt történt a Borbála-napi megemlékezések elindítása

CSATH BÉLA vasokleveles bányamérnök

A szerző visszaemlékezik a Borbála-kultusz újraélesztésére, melynek tevékeny résztvevője volt, és pontosítja az első évek eseményeinek emlékét.

1988 nyarán az OMBKE-hez meghívó érkezett Eisenerzből a „Montanhistorische Verein”-től az 1988. október 19-20. között megrendezésre kerülő „4. Erzbergsymposium”-mal kapcsolatban. Az egyesület vezetősége úgy döntött, hogy a kiutazó bizottság vezetőjéül *Böszörményi Bélát* jelölte, tagok lettek *Csath Béla*, *Benke István*, valamint *dr. Csaba József*. A szimpóziumon 20-án hangzott el *Anton Manfred* okl. bányamérnök, az Eisenerzi Bányászati Múzeum igazgatójának előadása, melynek keretében megemlékezett a bányászat védőszentjéről, Szent Borbáláról is.

Hazafelé megtekintettük a múzeumot, ahol egy Szent Borbála-szobor is látható volt. *Anton Manfred* előadásának hatására felmerült az a gondolat, hogy Budapesten is meg kellene szervezni egy Szent Borbála-napi megemlékezést. Hazajövet *Csath Béla* megemlégette elképzelését *Benke Istvánnak*, aki egyetértett azzal. Segítőtársul *Bányai Bálint* bányamérnököt hívták, aki helyesnek találta az ötletet, és elmondta, hogy tudomása szerint az ötvenes években az idősebb bányászok még Borbála-misést hallgattak. Ugyancsak tudott arról is, hogy a 80-as években Pécs környékén az ott dolgozó lengyel bányászok hagyományaiknak megfelelően Borbála-misést tartottak. *Bányai Bálint* betegsége miatt nem folyt bele a további szervező munkába, így a két alapítóra vártak a további feladatok.

1989-ben első feladatunk volt Budapesten Szent Borbála-templomot keresni. A külső-soroksári Hentes utcai Szent Borbála-templom nagyon kicsinek bizonyult. A nyár folyamán felmerült a városmajori templom neve a Szent Borbála-mise megtartására. *Csath Béla* és *Benke István* felkeresték a templom vezetőjét, *Lampert Zoltán* plébánost, felkérve őt a december 4-ei Szent Borbála-kultusz újraélesztése érdekében rendezendő mise celebrálására. A plébános úr vállalta a szentmise megtartását.

Az egyesület vezetőinek tudomására jutott a terv, és *Csicsay Albin* főtitkár *dr. Csaba József* főtitkárhelyettest bízta meg, hogy foglalkozzon az Egyesület Történeti Bizottsága által kezdeményezett ünnepség közben tartásával. Ezen tevékenykedéssel kapcsolatban sok-sok nehézséggel, és az egyesület vezetősége részéről érdektelenséggel kellett szembesülni a szervezőknek.

Közben a vezetőség úgy döntött, hogy a misét követően egy műsoros szakmai emlékülést kell tartani. *Szűcs Imre*, a Bányászati Szakosztály titkárának javaslatára a budapesti helyi szervezet bekapcsolódott a szervezési munkába, s ennek titkára, *dr. Ebinger József* intézte a helyi szervezési teendőket, s így a csoport létszáma négy főre emelkedett. Ugyanakkor az egyesület vezetősége felkérte *dr. Petrássy Miklóst*, a Budapesti Bányászati Fejlesztési Intézet (KBFI) igazgatóját, segítse ennek az ülésnek az intézetben történő megrendezését.

Míg a helyi szervezet a KBFI-ben végezte a szervezési munkát, addig a szakosztály a szentmise színebbé tételéhez meghívta a Salgótarjáni Liszt Ferenc Kamarakórust, a Bakonyi Bauxitbánya Vállalat Ifjúsági Fúvózenekarát, valamint a – délutáni emlékülés szakmai előadásainak tarkítására a nógrádi helyi szervezet segítségét kérve – a Ceredi Asszonykórust.

MEGHÍVÓ

Az OMBKE Bányászati Szakosztály Bányásztörténeti Munkabizottsága és a Budapesti Helyi Szervezete

1989. december 4-én

Szent Borbála ünnepséget rendez, melyre családjával együtt meghívjuk.

Program:

16.00 óra ünnepélyes szentmise ének és zenekarral
XII. Csaba u.5.sz. alatti Városmajori nagytemplomban /Moszkva tér mellett/.

Közreműködik: Salgótarjáni Liszt Ferenc Kamarakórus
Vezényel: G u t i Éva
Tapolcai Bauxitbánya Ifjúsági Fúvózenekarral
Zenekarvezető: T é n i Béla

18.00 óra Szent Borbála tisztelete a bányászatban /előadások/
Budapest KBFI nagyterem. / 1037. Varsányi I.u.40-44/
Megnyitó: Dr. P e t r á s s y Miklós vezérigazgató

„... E Szent Borbála napján kívánom Magának” Szakrális kultusz a magyar bányászok életében

B i r c h e r Erzsébet tudományos főmunkatárs. KBM.Sopron

Szent Borbála kultúra az európai. bányásztörténetben /vetített-képes előadás/

M o l n á r László múzeumigazgató

Közreműködik a Tapolcai Bauxitbányák Ifjúsági Fúvózenekara.

Jó szerencsét!

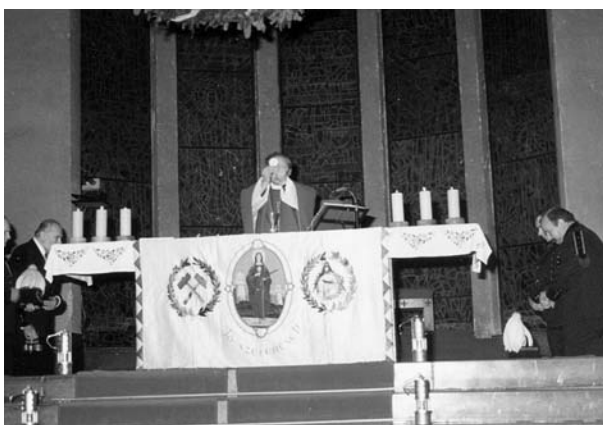
Szűcs Imre s.k.
a bányászati szakosztály
titkára

Dr. Ebinger József s.k.
a helyi szervezet
titkára

Mindezek után Szűcs Imre szakosztálytitkár a kettős rendezvényt meghirdette, mint szakosztályi rendezvényt (1. kép). Az összeállított programot a négytagú szervező csoport közölte Lampert Zoltán plébánossal is.

1989. december 4-én délután 4 órakor megrendezésre került az ünnepség első része a városmajori templomban katolikus szentmisével (2. kép). A zsúfolásig megtelt templomban a szentmise kezdete előtt az ifjúsági fúvószenekar Péni Béla vezetésével eljátszotta a Bányászhimnuszt. A Szent Borbálát ábrázoló zászlóval letakart oltárnál két egyenruhás lengyel bányász, valamint Bányai Bálint és dr. Csaba József álltak díszőrséget. Lampert Zoltán szentbeszédében emlékeztetett arra, hogy Szent Borbála tisztelete ma is időszerű. A szentmise közben a Gutti Éva által vezetett kamarakórus latin gregorián dalokat énekelt. Az ifjúsági fúvószenekar az áldás után Hendel „Messias” c. oratóriumából a „Hallelujá”-t játszotta torokszorító szépséggel.

Az ünnepség második része a szentmise után 6 órakor a KBFI székházának földszinti nagytanácstermében folytatódott műsoros ülésszakkal, ahol házigazdaként dr. Petrassy Miklós köszöntötte a megjelenteket. Ezután Csath Béla – a konferanszié szerepében – először a Szabó Géza vezette ceredi asszonykórus műsorát jelentette be, akik gyönyörű nógrádi népviseletben a bányászattal kapcsolatos szövegű népdalokat adtak elő. Az előadott, helyenként szólóval tarkított dalokat és táncokat a közönség örömmel hallgatta.

A tudományos ülés első előadását a soproni Központi Bányászati Múzeum főmunkatársa, Bircher Erzsébet tartotta „E Szent Borbála napján kívánom magának” címmel. Ezt követően Molnár László bánya-

mérnök, a soproni Központi Bányászati Múzeum igazgatója tartotta meg vetített képes előadását „Szent Borbála-kultusz az európai művészettörténetben” címmel. A nagyszerű tudományos ülést az ifjúsági fúvószenekar koncertje zárta (3. kép). A „Tisztelet a bányász szaknak” c. dalt az ülés résztvevői együtt énekelték a zenekarral. Ez volt az egyetlen Borbála-napi ünnepség, amikor ünnepi misére és műsoros előadózásra került sor.

Így született meg a Szent Borbála-ünnepségsorozat.

Nézzük, hogyan emlékezett az utókor erről az eseményről:

„Meghatóan szép Borbála-napi megemlékezés volt ez a rendezvény, mely remélhetőleg hagyománnyá fog válni” (dr. Horváth Lászlóné: „Borbála-nap Budapesten” Bányászat 1990. p. 139-141.).

Az OMBKE 1990. december 11-én tartott elnökségi ülésén dr. Tóth István elnök beszámolt a Szent Borbála-ünnepségről, majd javaslatára az elnökség úgy határozott, hogy ezentúl a Bányásznapi Szent Borbála-nap legyen (Kőolaj és Földgáz 1991. p. 88.)

„Az OMBKE Történelmi Bizottságának és a Bányászati Szakosztályának kezdeményezésére 1989. december 4-én a városmajori templomban ünnepélyes szentmisét tartottak – ezzel kezdeményezve a Szent Borbála-kultusz felélesztését” (Jármai Gábor előadása 1992. november 27-én; Kőolaj és Földgáz 1993. p. 90.) (A szerző megjegyzése: A kezdeményező a Történelmi Bizottság volt, a Bányászati Szakosztály később kapcsolódott be a szervezésébe.)

Dr. Csaba József így emlékezett meg az eseményről „1989. december 4-én a fővárosi bányásztársaink az OMBKE Történelmi Bizottsága, valamint annak elnöke, Csath Béla kezdeményezésére a budai városmajori római katolikus templomban újból Szent Borbála-napi bányász misére gyülekeztek a bányászok és kohászok”. (BKL Bányászat 1995. 4-5. szám p.174).

Az OMBKE december 4-én – évtizedek óta először – újra Szent Borbála-ünnepséget tart. (A Magyar Bányászat Évezredes Története kiadvány V. kötete. 1989. p. 245.).

„1989. december 4-én az Egyesület fennállása óta először rendezett központi ünnepséget Szent Borbála tiszteletére az OMBKE Történelmi Bizottsága, a Bányászati Szakosztály bányásztörténelmi munkabizottsága és a budapesti helyi szervezet kezdeményezésére és rendezésében” (A Magyar Bányászat Évezredes Története kiadvány III. kötete. 2001. p. 549).

Ezen esemény a Dallos Ferencné szerkesztésében 2010-ben megjelent „Szent Borbála a bányászok és kohászok védőszentje” c. könyvben (p. 11.) így olvasható: „Az OMBKE Történelmi Bizottságának, a Bányászati Szakosztály Budapesti Helyi Szervezetének és a Bányásztörténelmi Munkabizottságának kitartó közreműködése eredményeként (kiemelve Csath Béla, Bányai Bálint, Benke István, dr. Ebinger József és dr. Csaba József személyét) hazánkban 1989-től szerveződtek újjá a Szent Borbála tiszteletére tartott megemlékezések.”

Az OMBKE 2002. évi küldöttgyűlésén *dr. Tóth István* így emlékezett: „Az első Borbála-ünnepséget 1990. december 4-én a Bányászati Szakosztály Budapesti Hsz. szervezte meg Budapesten, a Szt. Gellért-hegyi Sziklatemplomban. Az első hivatalos állami ünnepség a városmajori templomban volt, melyen már kohászok is részt vettek ... 1991-ben. ... A Borbála-napi ünnepségeket tehát az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület maga indította el, megszervezte és az egyesület tagsága vett részt benne” (BKL Bányászat 2002. évi 4. sz. p. 292.) A visszaemlékezés nem fedte a tényeket: az 1990. évi Borbála-ünnepség nem a budapesti Szt. Gellért-hegyi Sziklatemplomban került megrendezésre, hanem a Mátyás templomban. Az első megemlékezés pedig a városmajori templomban volt.

Sajnos a későbbiekben többször is téves ismertetésekre hivatkoztak az ünnepséget méltatók. Például *dr. Tolnay Lajos* Dunaújvárosban 2003-ban a Bányász-Kohász Nap alkalmával tartott beszédében.

„Egy ősi hagyomány egyesületi felélesztését jelentette a Bányászati Szakosztály kezdeményezésére a Szent Borbála-napi megemlékezés újraszervezése, melyet első ízben a budapesti helyi szervezet 1989. december 4-én szervezett meg.” (BKL 2002. 7. szám, p. K22.) (A hagyomány felélesztését – mint az előzőekből látható – az OMBKE Történeti Bizottságának két tagja kezdeményezte – a szerző).

Nézzük, hogyan teljesedett be dr. Horváth Lászlóné

jóslata, mely szerint: „remélhetőleg hagyománnyá fog válni.”

A városmajori templomban tartott Borbála-napi ünnepséget követően 1990-ben a Budavári Nagyboldogasszony templom (Mátyás templom), 1991-ben az Esztergomi Bazilika, majd ezt követően napjainkig a budapesti Szent Gellért-hegyi Sziklatemplom volt az ünnepi rendezvények helyszíne.

1993-ban első alkalommal az olajbányászok is csatlakoztak a hagyományos ünnepséghez.

1993-ban megalapították a „Szent Borbála-emlékérem” miniszteri kitüntetést. (BKL Bányászat 135. évf. 4. sz. p. 292. 2002.) A két „pionír”: Benke István és Csath Béla 1996-ban kapta meg ezt a kitüntetést.

„Néhány év leforgása alatt a tradíció újjáélesztésének kezdeményezése kiteljesedett és a következő években ismét országszerte helyi rendezvényekkel ünnepelték meg a régi hagyományt, a Borbála-napot.” írta *dr. Csaba József* (BKL Kohászat 128. évf. 4-5. szám p. 175. 1995.)

A későbbi megemlékezések alkalmával már nem emlékeztek meg a kezdeményezőkről.

2004. december 4-én a Szent Gellért-hegyi Sziklatemplomban volt az első olyan Szent Borbála-rendezvény, melyen ökumenikus istentisztelet formájában emlékeztek meg a bányászok védőszentjéről, Szent Borbáláról.

Így érkezünk el az 2019. évi 31-ik Szent Borbála-napi ünnepséghez.

CSATH BÉLA vasokleveles bányamérnök, az OMBKE tiszteleti tagja, számos egyesületi és szakmai témájú cikk és könyv szerzője. 1975 és 2009 között 34 éven át volt a VIKUV, majd a MOIM Zsigmond Gyűjteményének gondozója. Az OMBKE Történeti Bizottság tagja.

Eötvös emlékkönyv

Zsúfolásig megtelt 2019. november 26-án a Magyar Tudományos Akadémia felolvasóterme az „Eötvös Loránd Emlékalbum” bemutatóján. A centenáriumra megjelent emlékalbum a Magyar Tudományos Akadémia és az Eötvös Loránd Tudományegyetem megbízásából készült.

A bemutatót *Szarka László Csaba*, az MTA rendes tagja nyitotta meg, majd *Patkós András* (fizikus, egyetemi tanár, az MTA r. tagja) és *Gyáni Gábor* (történész, egyetemi tanár, az MTA r. tagja) – mint társfőszerkesztők – mutatták be a könyvet.

A tartalomjegyzék:

Két üdvözlő előszó (Lovász László és Borhy László)

Bevezető (Réthelyi Miklós)

Eötvös Loránd, a természettudós (Radnai Gyula)

Az Eötvös-törvénytől az Eötvös-ingán keresztül az Eötvös-hatásig (Cserti József, Patkós András)

Eötvös Loránd, a geofizikus, a műszeres geofizikai kutatások „atyja” (Szabó Zoltán, Bodoky Tamás)

Eötvös leghíresebb kísérletének tartós jelentősége (Ephraim Fischbach)

Modern geodéziai-geofizikai eredmények Eötvös Loránd nyomán (Földváry Lóránt, Kiss János, Szarka László, Szűcs Eszter, Timár Gábor, Wesztergom Viktor)

A Természettudományi Társulattól a Matematikai és Fizikai Társulatig (Kovács László)

Eötvös Loránd, a rektor (Borsodi Csaba)

Az Eötvös József Collegium és Eötvös Loránd „tudós tanár” eszménye (Garai Imre)

Eötvös Loránd, a közéleti ember (Molnár Andrea)

Az Eötvös család az átalakulás évszázadában (Devescovi Balázs)

Eötvös Loránd, a sportember (Kis Domokos Dániel)

Eötvös Loránd emlékezete (Törő László Dávid)

Kronológia

Ajánlott irodalom

Jegyzetek

A kötet szerzői

Képjegyzék

A csodálatosan szép 174 oldalas könyv a Kossuth Kiadó dolgozóinak nyomdai munkáját dicséri.

Dr. Horn János